Maqaalee Rabbii Keessaa Muraasa-Kutaa 1

Description

Yaa nama Rabbii kee beekuuf carraaqu hoo! obsi gara fuunduraatti gammachuu hangana hin jedhamne dhandhamtaati. Yaa nama Rabbiin beekee Isaaf tole jedhu hoo! gammachuu xaaâ€™a (Rabbiif ajajamuu) irraa argattuun gammadi! Gara fuunduraatti gammachuu kana caalutu siif jiraa, Rabbii keetiif tolee jechuu fi jaallachuu itti fufi. Gara ati hin beeknee irraa si soora, milkaaâ€™inna ati gonkumaa hin yaanne si milkeessa. Ibhaarim ibn Adâ€™haam akkana jedha: â€œ**Wanta (gammachuu) nuti keessa jirru osoo mootonni beekanii silaa seyfiin nutti qabsaaâ€™u turan.**â€•

Dhugumatti gammachuun Rabbiin beekuu fi Isaaf ajajamuun argamu hangana hin jedhamu. Kanaafu, harâ€™as itti fufuun maqaalee fi sifaata Rabbii muraasa beekuuf mee haa carraaqnu.

1.Allaah

Maqaan Allaah jedhu maqaa Gooftaa addunyaa hundaa samiwwanii fi dachii uumeeti. Allaah maqaa dhuunfaa Rabbiin qofti ittiin waamamuudha. Wanti biraa maqaa kanaan gonkumaa waamamu hin dandaâ€™u.

Maqaan Allaah jedhu Tokkichummaa fi haqaan gabbaramuu kan qabuu Rabbiin akka taâ€™ee agarsiisa.

Allaahn gabbaramaa haqaati. Uumamtoota hundaaf gabbaramaan haqaa Allaah malee hin jiru. Isaan ala wanti gabbaramu hundi kijiba (baaxila). Akkuma Gooftaa fi Mootiin isaanii Allaah qofa taâ€™ee fi Gooftummaa fi Mootummaa Isaa keessatti eenyullee hin hirmaachisne, haaluma kanaan gabbaramaan isaanii Allaah qofaadha. Yommuu Isa gabbaran, Isa waliin shariika gochuun gonkumaa hin taâ€™u. Kan isaan uumuu, nyaachisuu, obaasu, dhimma isaanii tooâ€™atu akkuma Allaah qofa taâ€™e, yeroo Isa gabbaran wanta biraa Isa waliin gabbaruu (waaqefachuu) hin qaban; Isa qofa gabbaru qabu. Wantoonni Isaan ala jiran hundi mataa ofiitiin faayda namaaf fiduu fi miidhaa namarraa deebisuu waan hin dandeenyef. Kanaafu, Allaah (Rabbiin) dhiisanii wanta nama hin fayyannee fi miidhaa namarraa hin deebisne kadhachuu fi gabbaruun buâ€™aa maalii buusaa? Allaah ni jedha:

ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ خَٰلِقُ كُلِّ شَيْءٍ
فَٱعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ١٠٢

â€œ**Kan akkana hojjate kuni Allaah Gooftaa keessani. Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru. Uumaa waan hundaati, kanaafu Isa gabbaraa. Inni waan hundaa Tiiksadha.**â€• Suuratu Al-Anâ€™aam 6:102

Wanta uumu hundaa kan uumee, wanta murteessu kan murteesse â€œAllaah Gooftaa keessaniâ€• Kanaafu, kabaja guddaan kabajamuu, haqaan gabbaramuu kan qabuu fi of gadi xiqqeessunii fi jaalalli guutuun taâ€™uufi kan qabu Gooftaa uumamtoota hundaa qananii Isaatiin qananiisee fi miidhaa hunda isaan irraa deebiseedha. â€œ**Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru. Uumaa waan hundaati, kanaafu Isa qofa gabbaraa.**â€• kana jechuun Inni Allaah, haqaan gabbaramaan Isa malee akka hin jirre yoo mirkanaaâ€™e, ibaadaa hunda Isaaf godhaa, Isaaf qulqulleessaa. **Yommuu ibaadaa hojjattan Rabbi qofaaf hojjachuuf niyyaadha.** Kuni kaayyoo uumamtoonni itti uumamaniidha.[1] (Fakkeenyaf, salaata yommuu salaattan, sadaqaa yommuu kennitan, sooma yommuu soomtan, beekumsa (ilmii) yommuu barattan, duâ€™aayi yommuu gootan, waan gaaritti yommuu ajajjanii fi waan badaa irraa yommuu dhoowwitan fi ibaadaa biroo Rabbii qofaaf jedhaa hojjadhaa. Isaan ala wanta biraatiif jettanii hin hojjatinaa.)

2. **Al-Hayyul-Qayyuum**

Maqaalee gaggaarii fi gurguddaa Rabbii keessaa tokko Al-Hayyul Qayyuum. **Al-Hayy** jechuun yeroo hundaa jiraataa. **Al-Qayyuum** jechuun Ofiin kan dhaabbatu, of dandaâ€™aa homattu hin hajamne, wantoota hunda irraa dureessa kan taâ€™e. Hiikni biraa â€œAl-Qayyuumâ€• uumamtootaa hundaa kan dhaabu, kan tooâ€™atu, jiraachisu. Fakkeenyaf, samii fi dachii kan dhaabe Rabbiidha. Akka hin sochoone fi hin diigamne kan eegu Rabbiidha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَيُّ ٱلْقَيُّومُ ٢

â€œRabbiin malee kan dhugaan gabbaramu hin jiru. [Inni] Al-Hayyul-Qayyuumâ€• Suuratu Ali-imraan 3:2

Al-Hayy-Rabbii jireenya guddoo fi guutuu sifaataa birootiif garmalee barbaachistuu taate Kan qabuudha. Sifaanni (amaloonni) guutuun Rabbii hundii Jireenya Isaa irra naannaâ€™u. Kan akka dhagahuu, arguu, dandeetti, humna, guddinna, yeroo hundaa turuu amala jiraachuutin kan wal qabataniidha. Rabbiin yeroo hundaa Jiraataa hin duuneedha. Jireenyi Isaa guutuu fi hirâ€™inna wayitu kan hin qabneedha.

Al-Qayyuum- kan ofiin dhaabbatee fi uumamtoota hundarraa dureessa kan taâ€™eedha. Gama kaminiyyuu wanta Isa dhaabutti gonkumaa hin hajamu (hin barbaadu). Kuni Isaan ala wantoota jiran

hundarraa of-dandaâ€™iinsaa fi durummaan Isaa guutuu taâ€™uu agarsiisa. Rabbiin uumamtoota hunda kan dhaabee fi uumamtoonni hundi gargaarsa fi qananiif Isatti garmalee kan hajamaniidha. Yoo Rabbiin isaan hin dhaabinii fi hin jiraachisin, dhaabbachuu fi jiraachuun isaaniif hin jiru. Kuni Dandeetti fi Injifannoo Rabbii guutuu irraa kan dhufeedha. Dandeetti Isaatiin samii utubaa malee qax godhee dhaabe. Kuni dandeettiin Rabbii gara hundaan guutuu akka taâ€™e agarsiisa.

Maqaaleen lamaan kunniin amaloota Rabbii guutuu, dandeettii fi durummaa Isaa guutuu kan of keessatti qabataniidha.

Mee warroota Iyyasuusin ykn wanta biraatin gooftaa jedhanii waaqefatan haa gaafannu. Amala Rabbii keessaa tokko yeroo hundaa jiraachuu fi wantoota hunda irraa of dandaâ€™uu fi dureessa taâ€™uudha. Iyyasuus (nageenyi isarratti haa jiraatu) yeroo hundaa jiraataa taâ€™uu dandaâ€™aa? Isinuu guyyaa sadiif duâ€™ee kaafame jettani ni amantu. Rabbiin immoo kan hin deenudha. Kanaafu, Iyyasuus akkamitti gooftaa taâ€™aa? Ammas, wantoota hunda irraa dureessa fi of-dandaâ€™aa taâ€™uu dandaâ€™aa? Iyyasuus Gooftaa Isaa kadhachaa akka ture kitaabni keessan ni dubbata. Rabbiin immoo gonkumaa waa hin kadhatu, uumamtoonni Isa kadhatu malee. Ammas, wantoota hundaa dhaabuu fi jiraachisuu dandaâ€™aa? Samii utubaa malee dhaabu dandaâ€™aa? Rooba samii irraa roobsun uumamtoota obaasu dandaâ€™aa?

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa yeroo hundaa jiraataa hin duunedha. Ni jedha:

وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْحَىِّ ٱلَّذِى لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِۦ ۚ وَكَفَىٰ بِهِۦ
بِذُنُوبِ عِبَادِهِۦ خَبِيرًا ٥٨

â€œ**Yeroo hundaa Jiraataa gonkumaa hin duune irratti hirkadhu. Faaruu Isaatiniis Isa [faarsii] qulqulleessi. Badii gabroota Isaa keessa beekuu keessatti Isumatu gahaadha.**â€• suuratu Al-Furqaan 25:58

Rabbiin yeroo hundaa Jiraataa of dandaâ€™eedha. Jireenyi fi of dandaâ€™uun Isaa guutuu taâ€™uu irraa kan kaâ€™e muguunis taâ€™ee hirribni Isa hin fudhatu.Uumamtoonni ni rafu, ni mugu. Yommuu mugan ykn rafan wanti harkaa qaban hundi harkaa jiga ykn mataan isaanitiniyyuu ni kufu.Kanaafu akkamitti gooftaa taâ€™uu dandaâ€™anii? Iyyasuus ni muga, ni rafa, kanaafu akkamitti gooftaa waaqefatamu taâ€™uu dandaâ€™aa? Rabbiin osoo mugee ykn rafee silaa addunyaan guutuun ni baddi turte. Samii fi dachii kan qabuu fi tooâ€™atu Rabbiin malee ni jiraa? Kanaafu, Rabbiin yeroo hundaa jiraataa, of dandaâ€™aa mugaati fi hirribni Isa hin fudhanneedha. Rabbiin keenya oltaâ€™aan qulqullaaâ€™e!

3. **Al-Aliim, Al-Khabiir**

Maqaaleen lamaan kunniin maqaalee beekumsa Rabbii agarsiisaniidha. Al-Aliim jechuun wantoota hundaa kan beeku fi beekumsi Isaa guutuu kan taâ€™e jechuudha. Al-Khabiir jechuun immoo keessa

wantootaa fi wanta dhokate hunda kan beeku jechuudha. Beekumsi amala wanta tokko dhugaan beeku fi ifa baasuuti. Beekumsi Rabbii wantoota hundaa kan haguugedha. Wanti tokko argamuun dura Rabbiin ni beeka. Wanti Isarraa dhokatu fi jalaa miliqu tokkollee hin jiru. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

۞ وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِى ٱلْبَرِّ
وَٱلْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِى ظُلُمَٰتِ
ٱلْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ ﴿٥٩﴾

â€œ**Furtuuwwan [wanta] fagoo fi hin mulâ€™anne (ghaybii) Isa bira jiru. Isa malee homtuu isaan hin beeku. Inni waan dachii keessa jiruu fi galaana keessa jiru ni beeka. Baalli homaatu hin kufu Inni kan beeku yoo taâ€™e malee. Firiin dukkana dachii keessaa, jiidhaa fi gogaanis kitaaba ifa taâ€™e keessa jiraatu malee hin hafu**.â€•Suuratu Al-Anâ€™aam 6:59

Ergamaan Rabbii (SAW) furtuuwwan ghaybi Rabbiin malee eenyullee kan hin beekne shan jedhan. Isaaniis: wanta boru dhufu (dhalatu) Rabbiin malee eenyullee hin beeku, (2) wanta gadaamessa keessa jiru Rabbiin malee eenyullee hin beeku (3) Roobni yoom akka dhufu Rabbiin malee eenyullee hin beeku, (4) lubbuun tamiyyuu eessatti akka duutu hin beektu (5) Guyyaan Qiyaamaa yoom akka dhaabbattu Rabbiin malee eenyullee hin beeku. Sahiih Al-Bukhaari 7379, 4697

â€œWanta gadaamessa keessa jiru Rabbiin malee eenyullee hin beekuâ€• kan jedhu wanta saayinsiin ammayyaa irra gaheen wal hin faallessu. Saayinsiin ammayyaa jalqaba irraa kaase hanga sadarkaa dhumaatti wanta gadaamessa keessa jiru beekuu dandaâ€™aa? â€œDaaâ€™imni kuni nama gammachuu taâ€™a moo nama rakkataa fi dararama taâ€™aâ€• jedhe saayinsin nutti himuu dandaâ€™aa? Himu hin dandaâ€™u. Kanaafu, wanta gadaamessa keessa jiru hunda Rabbiin malee kan beeku hin jiru. Roobas taanan tilmaama malee dhibbaan dhibbatti ilmi namaa yoom akka roobu beeku hin dandaâ€™u.

Gara ibsa aayatti yommuu deebinu Rabbiin subhaanahu wantoota dachii fi galaana keessa jiran hunda ni beeka. Namoota, beeladoota, bineensota, mukkeen, cirracha, biyyee fi kanneen biroo dachii keessa jiran hunda ni beeka. Qurxummii, bineensoota, reptaaylota fi kanneen biroo galaana keessa jiraatan hunda takka takkaan beeka.

Mukkeeni fi biqiltoota dachii fi galaana keessa jiran irraa â€œ**Baalli homaatu hin kufu Inni kan beeku yoo taâ€™e malee.**â€• Baala mukkeen hundarraa harcaâ€™an hunda Rabbiin takka takkaan beeka. Firiwwan dukkana dachii keessa jiran hunda Inni ni beeka. Firiwwanii fi sanyiwwan dachii keessatti facaafamanii biyyee keessatti dhokatan hunda Inni ni beeka. Kuni beekumsi Rabbii wantoota hundaa akka marsee agarsiisa. Wanti Rabbiin irraa dhokatu tokkollee hin jiru.[2]

Hubannoo: Beekumsi Rabbii akka beekumsa keenyati miti. Beekumsi keenya xiqqaa fi daangeefamaadha. Wallaalumman booda kan argamuudha. Garuu Beekumsi Rabbii beekumsa wanta hundaa haguuge (hammatee)dha; wantoota jiranii fi hin jirre hunda kan marsee fi daangaa kan hin qabneedha. Beekumsi Rabbii adeemsa keessa kan argamu miti, wallaalummaan isa hin dursine. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa yeroo hundaa wantoota hundaa kan beekudha. Wanta darbe, ammaa fi gara fuunduraatti dhufu hunda ni beeka.

Al-Khabiirâ€“ keessa wantootaa kan beekudha. Rabbiin subhaanahu wantoota dhokatanii fi ilmi namaa beeku hin dandeenye hunda beeka. Fakkeenyaf namni tokko yaada sammuu nama biraa keessa jiru beeku hin dandaâ€™u, namtichi ifa yoo hin godhin. Garuu Rabbiin wanta sammuun yaaddu fi qalbii keessa jiru hunda beeka. Ni jedha:

وَأَسِرُّوا۟ قَوْلَكُمْ أَوِ ٱجْهَرُوا۟ بِهِۦٓ ۖ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿١٣﴾

â€œHaasawa keessan dhoksaa yookiin ifa baasaa, Inni (Rabbiin) beekaa wanta qoma keessa jiruuti.

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ ٱللَّطِيفُ ٱلْخَبِيرُ ﴿١٤﴾

Inni kan uume hin beeku sila? Inni Al-Laxiif, Al-Khabiir.â€• Suuratu Al-Mulk 67:13-14

Sagalee keessan gadi qabdanii ykn olkaastanii dubbattanii wanti Isarraa dhokatu tokkollee hin jiru. Wanti dhoksaa fi ifa bahe Isa biratti wal-qixa waan taâ€™eef. Rabbiin wanta qoma (laphee) keessa jiru ni beeka. Kana jechuun niyyaa, fedhii fi yaada nama hunda ni beeka. Ergasii ragaa sammuun itti yaadu dandaâ€™an ni dhiyeesse. **Inni kan uume hin beeku sila?â€•** kana jechuun sila Khaaliqni uumamtoota Isaa hin beekuu? Dabalataniis Rabbiin keessa wantoota Kan beeku taâ€™e osoo jiru akkamitti wanta isaan yaadanii fi dhoksatti dubbatan hin beekne? Hiika Al-Laxiif keessaa tokko gabroottan Isaatiif kan mararfatu, waan gaarii kan isaaniif fidu fi waan badaa isaan irraa deebisu.[3]

Guduunfaa

âœŽMaqaan Allaah maqaalee gurguddaa Rabbii keessaa tokko. Maqaan kuni Rabbiin tokkichummaa fi haqaan kan gabbaramu taâ€™uu Isaa agarsiisa.
âœŽRabbii gaditti wanta biraa gabbaruun wallaalummaa fi of miidhudha.
âœŽRabbiin yeroo hundaa jiraataa taâ€™ee fi of dandaâ€™eedha. Garuu wantoonni hundi Isarratti hirkatu.
âœŽMugaatis taâ€™e hirribni gonkumaa Isa hin fudhatu.
âœŽRabbiin wantoota hundaa takka takkaan kan beeku fi Isa jalaa wanti miliqu tokkollee hin jiru.
âœŽWanta namni yaadu fi qalbi keessatti dhoksu hunda ni beeka. Kanaafu, namni tokko eenyullee na hin argu ykn hin beeku jechuun waan badaa hojjachuu fi yaadu irraa of qusachuu qaba. Rabbiin keessa namaa beeku waan isa arguu fi beekuuf.

Kitaabban wabii

[1] Taysiral Kariimul Rahmaani fii tafsiiri Kalaamil Mannaaniâ€“Abdurahmaan Naasir Saâ€™dii fuula

299
[2] Madda olii fuula 288
[3] Madda olii fuula 1034
Sharih ibn Al-Qayyiim li asmaaâ€™il husnaa
al-aqiidatul Islaamiyyatu wa ususuhaa By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 149
In The Company of God Salman Al-Aâ€™wda

Date Created
July 21, 2018
Author
admin